

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 20 kwietnia 2017 r.

Pozycja 27

POSTANOWIENIE z dnia 19 kwietnia 2017 r. Sygn. akt K 10/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Grzegorz Jędrejek – przewodniczący
Julia Przyłębska
Michał Warciński – sprawozdawca,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 19 kwietnia 2017 r., wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 11 kwietnia 2017 r. o wyłączenie sędziego Trybunału Konstytucyjnego Lecha Morawskiego z udziału w postępowaniu w sprawie o sygn. K 10/15,

p o s t a n a w i a:

na podstawie art. 41 ust. 3 w związku z art. 39 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072) **nie wyłączać sędziego Lecha Morawskiego od udziału w postępowaniu w sprawie o sygn. K 10/15.**

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

Pismem z 11 kwietnia 2017 r. Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: Rzecznik) wystąpił o wyłączenie z udziału w postępowaniu w sprawie o sygn. K 10/15 sędziego Trybunału Lecha Morawskiego. Rzecznik wskazał, że przepisy ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: otpTK) określają przesłanki wyłączenia sędziego Trybunału Konstytucyjnego z udziału w rozpoznawaniu sprawy, ale nie regulują sytuacji, w której w rozpoznawaniu sprawy bierze udział osoba nieuprawniona. Zdaniem Rzecznika, w tym zakresie analogiczne zastosowanie powinien mieć art. 39 ust. 1 oraz 2 otpTK. Rzecznik powołał także art. 379 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.; dalej: k.p.c.), który stanowi, że nieważność postępowania zachodzi, jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa. We wniosku uznano, że przepis ten obejmuje także przypadek, gdy w składzie znajduje się osoba, która nie jest sędzią

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z dnia 15 lutego 2017 r., sygn. K 2/15 wyjaśnił, że instytucja wyłączenia sędziego Trybunału z orzekania w sprawie została kompleksowo i wyczerpująco uregulowana w rozdziale 3 pt. „Wyłączenie sędziego Trybunału” (art. 39-41) ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Obecny skład orzekający podziela to stanowisko. Zgodnie z art. 39 ust. 1 otpTK sędzia Trybunału jest wyłączony z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli: 1) wydał akt normatywny będący przedmiotem wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej; 2) wydał orzeczenie, decyzję administracyjną lub inne rozstrzygnięcie, w sprawie pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej; 3) jest uczestnikiem postępowania lub pozostaje z uczestnikiem postępowania w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy może oddziaływać na jego prawa i obowiązki; 4) był przedstawicielem, pełnomocnikiem lub doradcą uczestnika postępowania; 5) jest stroną w postępowaniu w sprawie, w której zostało przedstawione pytanie prawne lub stroną w tym postępowaniu jest jego małżonek, krewny lub powinowaty w linii prostej, krewny boczny do czwartego stopnia lub powinowaty boczny do drugiego stopnia.

Ponadto, w myśl art. 39 ust. 2 otpTK sędzia Trybunału podlega również wyłączeniu z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli: 1) uczestniczył w wydaniu aktu normatywnego, orzeczenia, decyzji administracyjnej lub innego rozstrzygnięcia i może wywołać to wątpliwości co do jego bezstronności; 2) istnieją inne okoliczności mogące wywołać wątpliwości co do jego bezstronności. Zgodnie z art. 39 ust. 3 otpTK w przypadku, o którym mowa w art. 39 ust. 2 otpTK, sędziego Trybunału wyłącza się z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli podmiot składający wniosek o wyłączenie uprawdopodobni istnienie okoliczności mogących wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.

Zgodnie z art. 36 otpTK w zakresie nieuregulowanym w ustawie do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy k.p.c. Jednakże treść przepisów otpTK dotyczących wyłączenia sędziego wskazuje, że mają one charakter regulacji pełnej, obejmującej wszystkie przypadki wyłączenia sędziego Trybunału z orzekania w danej sprawie. W tym zakresie przepisy k.p.c. nie mają zatem zastosowania.

Na kompleksowy charakter regulacji instytucji wyłączenia sędziego Trybunału w art. 39 otpTK wskazuje także zestawienie tego przepisu z art. 48 oraz art. 49 k.p.c. normującymi przyczyny wyłączenia sędziego w postępowaniu cywilnym. Przepisy te stosowane odpowiednio do wyłączenia sędziego Trybunału nie wnoszą żadnej wartości normatywnej, pokrywając się w zasadzie z regulacją zawartą w art. 39 otpTK. Odpowiednie stosowanie powołanych przepisów k.p.c. do postępowania przed Trybunałem, zgodnie z dyspozycją art. 36 otpTK, jest zatem w tym zakresie nieuzasadnione. Ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem zawiera samodzielne i pełne uregulowanie przesłanek wyłączenia sędziego Trybunału z orzekania w danej sprawie.

2. Według Rzecznika przepisy nie normują sytuacji, kiedy w składzie orzekającym znajduje się osoba, która nie jest sędzią Trybunału. Należy jego zdaniem w takim przypadku stosować analogię z art. 39 ust. 1 i 2 otpTK o wyłączeniu sędziego z udziału w postępowaniu w sprawie.

Jednakże stosowanie analogii z ustawy obwarowane jest określonymi przesłankami. Po pierwsze – wymaga wykazania luki w prawie, a więc udowodnienia, że prawodawca wadliwie zaniechał regulacji, która powinna znaleźć się w ustawie. Po drugie – przypadek objęty ewentualną luką w prawie musi być podobny do tego, który został uregulowany przez przepisy, które mają być stosowane analogicznie do tego przypadku. W ocenie Trybunału

Konstytucyjnego wnioskodawca nie wykazał w sposób dostateczny żadnej z wymienionych przesłanek. Wnioskowanie oparte na analogii z ustawy zawsze niesie ze sobą ryzyko dowolności. Z uwagi na to nie ma zbyt ścisłego związku z podkreślaną we wniosku zasadą legalizmu (art. 7 Konstytucji), która wymaga, aby organy władzy publicznej działały na podstawie i w granicach prawa. Zasada ta, przeciwnie, wymaga właśnie, w kontekście szczególnego przedmiotu wniosku, wyjątkowo rzetelnego uzasadnienia takiego prawniczego rozumowania; udowodnienia, że podstawą procesowego rozstrzygnięcia może być norma, która nie wynika z przepisu, ale z wnioskowania *per analogiam legis*.

3. Powyższe zagadnienie nie ma jednak pierwszorzędного znaczenia dla rozstrzygnięcia żądania wniosku. Bez względu bowiem na trafność podstawy prawnej tego żądania, chybiona, bo bezpodstawna, jest w nim opinia o statusie prawnym sędziego Trybunału Lecha Morawskiego. Podobną opinię wnioskodawcy o statusie sędziego Trybunału ocenił negatywnie Trybunał w postanowieniu z 15 lutego 2017 r., sygn. K 2/15. Obecny skład podzielił stanowisko wyrażone w tym orzeczeniu. W jego uzasadnieniu podkreślono, że Prezes Trybunału Konstytucyjnego wyznacza składy orzekające Trybunału na podstawie obowiązujących przepisów oraz aktów prawnych dokonanych przez Sejm, osobę wybraną na stanowisko sędziego Trybunału oraz Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. W myśl stosownych przepisów sędzią Trybunału zostaje osoba wybrana przez Sejm przez indywidualny wybór na dziewięcioletnią kadencję, która złożyła ślubowanie sędziowskie wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Każda z osób zajmujących obecnie stanowisko sędziego Trybunału spełnia wymienione wymagania, w tym także sędziowie wskazani we wniosku. Trybunał Konstytucyjny nie ma żadnych podstaw do kwestionowania ich statusu jako sędziów Trybunału.

4. Należy także podzielić stanowisko Trybunału Konstytucyjnego, wyrażone w postanowieniu z 15 lutego 2017 r., sygn. K 2/15, że wbrew twierdzeniom wniosku Trybunał nie wypowiedział się dotychczas w sposób wiążący o statusie prawnym któregośkolwiek z sędziów Trybunału. Wymienione przez wnioskodawcę orzeczenia nie stanowią od tego wyjątku. W szczególności w wyroku TK z 3 grudnia 2015 r., K 34/15 (OTK ZU nr 11A/2015, poz. 185), przyjęto m. in., że art. 137 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064; dalej uTK) „w zakresie, w jakim dotyczy sędziów Trybunału, których kadencja upływa 6 listopada 2015 r., jest zgodny z art. 194 ust. 1 Konstytucji”, a z kolei „w zakresie, w jakim dotyczy sędziów Trybunału, których kadencja upływa odpowiednio 2 i 8 grudnia 2015 r., jest niezgodny z art. 194 ust. 1 Konstytucji”. Jak wynika z treści tej części sentencji, Trybunał orzekł nie o wyborze sędziów, ale o zgodności art. 137 uTK z art. 195 ust. 1 Konstytucji. Artykuł 137 uTK dotyczył jedynie terminu zgłaszania kandydatów na sędziów Trybunału, którzy mieli zająć miejsca po upływie kadencji pięciu sędziów Trybunału w listopadzie i grudniu 2015 r. Podobnie należy odnieść się do argumentacji odwołującej się do wyroku TK z 9 marca 2016 r., sygn. K 47/15 oraz wyroku TK z 11 sierpnia 2016 r., sygn. 39/16.

Rozstrzygnięciem powszechnie obowiązującym, w tym także wnioskodawcę, jest sentencja orzeczenia, przy czym w rachubę wchodzi tylko sentencja orzeczenia merytorycznego, dotyczącego istoty sprawy, opublikowana we właściwym dzienniku urzędowym. Jakikolwiek zatem opinie Trybunału wyrażone w uzasadnieniu orzeczenia nie mają mocy powszechnie obowiązującej i nie wiążą jakiegokolwiek organu zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji.

Z kolei powoływane we wniosku postanowienie TK z 7 stycznia 2016 r., U 8/15 (OTK ZU nr A/2016, poz. 1) przemawia przeciwko jego żądaniu. Postanowienie to umorzyło postępowanie wszczęte wnioskiem o zbadanie zgodności z Konstytucją uchwał, na podstawie

których Sejm wybrał sędziów Trybunału. Postanowieniem tym Trybunał uznał się wprost za organ niekompetentny do rozstrzygania tego rodzaju spraw. I tylko taki jest prawny skutek tego orzeczenia, niezależnie od wywodów przedstawionych w jego uzasadnieniu.

Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.